

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Стратегія сталого розвитку регіону

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

освітньо-професійна програма: Географія

УХВАЛЕНО

Рішенням кафедри загальної та
регіональної географії

Протокол №1 від 30 серпня 2023 року

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Стратегія сталого розвитку регіону
Викладач	Барановський Микола Олександрович
Профайл викладача	https://pgf.sspu.edu.ua/kolektyv-kafedry-geografia
E-mail:	Brnm@ukr.net
Контактний тел.	(0542) 685932
Сторінка курсу в Moodle	https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=9488
Консультації	Консультації проводяться у середу о 14:30 год; групові або одноосібні. Також можливі он-лайн консультації через інтернет ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача.

Анотація до дисципліни

Впровадження принципів сталого розвитку потребує формування стратегічного бачення напрямів розвитку, що ґрунтуються на новій філософії мислення та нових аспектах політичної діяльності. Перехід на засади сталого розвитку потребуватиме глибоких структурних змін в управлінні та нових методів роботи в різних галузях економічного, соціального та політичного життя.

Вивчення дисципліни «Стратегія сталого розвитку регіону» надає студентам можливість отримати поглиблені знання в формуванні знань щодо концепції сталого розвитку та отриманні навичок і вмінь розробки таких стратегій сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Дисципліна, що має предметом концепцію сталого розвитку допомагає студентам перевести вже набуті знання у площину їх практичного використання.

Мета і завдання дисципліни

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення з передумовами формування засад сталого розвитку регіону, особливостей впровадження принципів сталого розвитку, надання студентам навичок і вмінь розробки стратегій сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- ознайомлення з передумовами формування засад сталого розвитку регіону;
- вивчення сутності та основних понять і принципів Концепції сталого розвитку;
- аналіз особливостей впровадження принципів сталого розвитку;
- отримання навичок і вмінь розробки стратегій сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць;
- ознайомлення з практикою реалізації управлінських рішень щодо стратегій сталого розвитку.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми магістранти повинні оволодіти наступними програмними компетентностями:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні задачі та прикладні проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері географії, природокористування міського та регіонального розвитку, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог.

ЗК 1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 5. Здатність працювати в команді.

ЗК 6. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

СК 1. Здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної географії, історії розвитку географічних досліджень та ідей для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.

СК 2. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку і планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів.

СК 3. Здатність використовувати спеціальні географічні методи й підходи, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.

СК 4. Здатність розробляти та сприяти впровадженню регіональних програм сталого розвитку територій, здійснювати геопланування територій різного ієрархічного рівня.

СК 5. Здатність здійснювати фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, процесів глобалізації, регіоналізації та урбанізації у світі, проводити їхню геоекологічну й суспільно-географічну експертизу та моніторинг.

СК 7. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні проблем природокористування, геопланування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризм, оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та екологічні наслідки управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку.

Формат дисципліни

Ознаки дисципліни	
Рік вступу	2023
Освітній ступінь	магістр
Курс навчання	1
Семестр	2
Формат курсу	очний
Обов'язкова /вибіркова	обов'язкова
Кількість кредитів/годин	4/120
Кількість розділів	2
Форма контролю	залік
Лекції	18 год.
Практичні заняття	20 год.
Консультації	2 год.
Самостійна робота	80 год.

Результати навчання за дисципліною

Програмні результати навчання		Очікувані результати навчання	
ПР01.	Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.	РН1	Виділяти основні передумови формування засад сталого розвитку регіону.
ПР02.	Оцінювати результати власної роботи, демонструвати вміння працювати в команді.	РН2	Пояснювати сутність та основні поняття і принципи Концепції сталого розвитку
ПР06.	Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.	РН3	Аналізувати особливості впровадження принципів сталого розвитку

ПР07.	Брати участь у розробленні програм та стратегій міського та регіонального розвитку, плануванні територій різного ієрархічного рівня.	РН4	Інтерпретувати Глобальні Цілі сталого розвитку
ПР09.	Проводити фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, здійснювати їхню геоекологічну і соціально-економічну експертизу та моніторинг.	РН5	Виділяти закономірності етапів сталого розвитку та асоціювати їх з принципами раціонального природокористування
ПР11.	Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоекологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму.	РН6	Ознайомитися з практикою реалізації управлінських рішень щодо стратегій сталого розвитку регіону
ПР12.	Планувати й виконувати теоретичні та прикладні дослідження, робити обґрунтовані висновки, аналізувати та презентувати результати досліджень.	РН7	Оволодіти розробкою стратегій сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць
ПР15.	Застосовувати засоби сучасних інформаційних технологій для вирішення задач проектування і моделювання геосистем та аналізу стратегії соціально-економічного розвитку територій.	РН8	Застосовувати в практику Стратегії сталого розвитку регіону
ПР16.	Формулювати наукові гіпотези, визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках географічних досліджень, розробляти та управляти проектами у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.	РН9	Впроваджувати проекти Стратегії сталого розвитку регіону

Тематичний план вивчення дисципліни

Розділ 1. Концепція сталого розвитку

Тема 1.1. Концептуальні засади сталого розвитку

Поняття «сталий розвиток», основні положення концепції сталого розвитку. Чинники, що визначають сталий розвиток. Принципи сталого розвитку. Ключові етапи розвитку концепції сталого розвитку. Світові саміти зі сталого розвитку. Конференція ООН з довкілля (Стокгольм, 1972 р.). Звіт Міжнародної комісії з довкілля та розвитку «Наше спільне майбутнє» (1987 р.). Конференція ООН з довкілля і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.). Саміт тисячоліття ООН (Нью-Йорк, 2000 р.). Всесвітній саміт зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002 р.). Конференція ООН зі сталого розвитку Ріо+20 (Ріо-де-Жанейро, 2012 р.). Саміт ООН зі сталого розвитку (Нью-Йорк, 2015 р.)

Тема 1.2. Ключові положення концепції сталого розвитку

Концепція сталого розвитку. Екологічна, економічна та соціальна складові сталого розвитку. Реалізація Цілей сталого розвитку в країнах різного типу. Моніторинг виконання Цілей сталого розвитку. Адаптація глобальних цілей до регіональних особливостей. Контроль за досягненням цілей сталого розвитку. Індикатори сталого розвитку та система глобальних вимірів стійкості. Вимірювання сталого розвитку. Україна: від Цілей розвитку тисячоліття до Цілей сталого розвитку. Відмінність Цілей

сталого розвитку від цілей розвитку тисячоліття. Роль ПРООН у реалізації цілей сталого розвитку в Україні.

Тема 1.3. Глобальні Цілі сталого розвитку 2030

Цілі сталого розвитку: Ціль 1. Подолання бідності. Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства. Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя. Ціль 4. Якісна освіта. Ціль 5. Гендерна рівність. Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови. Ціль 7. Доступна та чиста енергія. Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання. Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура. Ціль 10. Скорочення нерівності. Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад. Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво. Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату. Ціль 14. Збереження морських ресурсів. Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші. Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути. Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку.

Розділ 2. Стратегія сталого розвитку України та її регіонів

Тема 2.1. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року

Цілі сталого розвитку в глобальному та українському контексті. Концепція сталого розвитку в Україні. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». Цілі сталого розвитку, адаптовані для України (2015–2030 роки). Національні завдання цілей сталого розвитку. Нормативно-законодавча база з питань розроблення стратегічних і програмних документів розвитку регіонів (областей) та територіальних громад в Україні. Засади сталого розвитку як методологічна основа формування національної екологічної політики.

Тема 2.2. Стратегії сталого розвитку регіону: практичне застосування

Практичне застосування Стратегій сталого розвитку. Організація роботи над Стратегією сталого розвитку регіону. Етапи розроблення стратегії сталого розвитку. Проведення стратегічного аналізу, формування профілю регіону. Формування стратегічного бачення, місії та системи цінностей. Формування системи стратегічних та оперативних цілей. Визначення ймовірних сценаріїв розвитку, вибір пріоритетного сценарію. Формалізація механізму реалізації стратегії. Система моніторингу реалізації сталого розвитку регіону.

Тема 2.3. Впровадження Стратегії сталого розвитку на місцевому рівні

Стратегії розвитку територіальних громад. Аналіз соціально-економічного розвитку громад у контексті відповідності цілям сталого розвитку. Стратегічна екологічна оцінка як обов'язкова умова затвердження стратегії розвитку громади. Врахування цілей сталого розвитку в стратегіях територіальних громад. Моніторинг показників сталого розвитку. Екологічні наслідки від бойових дій на території громад. Умови забезпечення сталого розвитку населених пунктів.

Політика дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни потребує: виконання тестових завдань, самостійної роботи тощо; підготовки до практичних занять; робота з інформаційними джерелами, опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури.

Підготовка та участь у практичних заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни, питаннями, які виносяться на заняття з відповідної теми; вивчення конспекту лекцій, а також позицій, викладених у підручниках, монографічній та іншій науковій літературі тощо.

Результатом підготовки до заняття повинно бути змістовне володіння здобувачем вищої освіти матеріалом теми, якій присвячено відповідне заняття. Розв'язання практичних завдань повинно як за формою, так і за змістом відповідати вимогам, що висувуються до вирішення відповідного завдання, свідчити про його самостійність, відсутність ознак повторюваності та плагіату.

На практичних заняттях присутність здобувачів вищої освіти є обов'язковою, важливою також є їх участь в обговоренні всіх питань теми. Забороняється запізнюватись на навчальні заняття та пропускати їх без поважних причин. Пропущені заняття мають бути відпрацьовані на консультаціях. Це ж стосується й студентів, які не виконали завдання або показали відсутність знань з основних питань теми. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до учасників процесу

навчання, бути зваженим, уважним та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу. Під час контрольних заходів забороняється використовувати джерела інформації, усні підказки, письмові роботи інших осіб, друковані книги, методичні посібники, телефони, планшети. Забороняється користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням.

Академічна доброчесність

Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка, затвердженого наказом № 420 від 30 вересня 2019 р. Очікується, що роботи здобувачів освіти будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність у письмових роботах посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших магістрантів становлять приклади можливої академічної недоброчесності. Неприпустимо надавати для оцінювання письмову роботу, підготовлену іншими особами. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Система оцінювання та вимоги

Засобами та формами оцінювання є усне та письмове опитування, тестування, оцінки за виконання практичних завдань, оцінки за контрольні роботи. Поточний контроль навчальних досягнень здійснюється протягом семестру на практичних заняттях. Результати (кількість набраних балів) фіксує викладач.

Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення здобувача освіти в освоєнні програмного матеріалу дисципліни і спрямований на необхідне коригування самостійної роботи магістранта. Викладач розробляє чіткі критерії оцінювання всіх видів навчальної роботи і доводить їх до відома магістрантів на початку вивчення навчальної дисципліни. Формативне оцінювання включає опитування здобувачів освіти та усні коментарі викладача, настанови викладача в процесі виконання практичних робіт, обговорення та взаємооцінювання магістрантами виконаних практичних завдань. Формами сумативного оцінювання є: оцінювання виконання практичних робіт, поточних тестових контролів, контрольних робіт після вивчення кожного розділу. В умовах дистанційного навчання оцінювання, навчальних досягнень здобувачів освіти здійснюється на платформі Moodle. До підсумкової контрольної роботи допускаються всі магістранти, незалежно від результатів поточного контролю. Результати контрольного заходу магістранта, який не з'явився на нього, оцінюються як «незадовільно» незалежно від причини.

Результати поточного контролю є складовою визначення підсумкової оцінки і враховуються науково-педагогічним працівником при її визначенні. Бали, набрані здобувачем освіти за виконання завдань з самостійної роботи, додаються до суми балів, набраних магістрантом з інших видів навчальної роботи з дисципліни. Результати сумативного оцінювання фіксуються в електронному журналі.

Вид підсумкового контролю – залік, який полягає в оцінці засвоєння магістрантом теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семестр. Загальна оцінка обраховується після екзамену, як сума балів за всіма видами оцінювання. Структура семестрового контролю відображається у робочій програмі (силабусі) та доводиться до відома здобувачів освіти на першому занятті.

Для магістрантів заочної форми навчання підсумковий контроль проводиться в період заліково-екзаменаційної сесії. Для складання підсумкового контролю здобувачами заочної форми навчання розробляються тести або контрольні роботи з відкритими питаннями. До підсумкової оцінки включається виконання завдань самостійної

Контроль самостійної роботи										40	
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основні:

1. Методичні рекомендації для врахування цілей сталого розвитку в стратегіях розвитку територіальних громад
https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/UNDP_MetRecommendation_v03.pdf

2. Сталый розвиток місцевих громад: підручник / М.О. Клименко, О.М. Клименко, Л.В. Клименко. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 296 с.
http://dglib.nubip.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5822/1/Bogolubov_Strategij%20stalogo%20orozvutku.pdf

3. Стан виконання Положень «Порядку денного на XXI століття» (2002-2012) / За ред. Руденка Л.Г.. К.: Академперіодика, 2014. 359 с.

4. Стратегія сталого розвитку: Підручник / [В.М.Боголюбов, М.О. Клименко, Мельник Л.Г., О.О. Ракоїд]. За редакцією професора В.М.Боголюбова – К.: ВЦ НУБІПУ, 2018. 446 с.
http://dglib.nubip.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5822/1/Bogolubov_Strategij%20stalogo%20orozvutku.pdf

5. Стратегії сталого розвитку: навч. посіб. / В. В. Добровольський, Є. М. Безсонов, Г. В. Непейна, Д. О. Крисінська, Н. А. Сербулова. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 160 с.

<https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/509/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D0%92.%20%D0%92.%20%D0%94%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf>

Додаткові:

1. [Іванчук В., Мошняга Н. Досягнення Цілей сталого розвитку у національному та регіональному розрізах. Вокс Україна.](#) Замула І.В., Давидова І.В., Кірейцева Г.В., Корбут М.Б., Травін В.В. Стратегія сталого розвитку: еколого-економічний аспект. Навчальний посібник. ЖДТУ, 2017. 200 с.

2. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник. К.: ДП «Прінт сервіс», 2016. – 109 с.

3. Марушевський Г.Б. Етика збалансованого розвитку: Монографія. К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2008. 440 с.

4. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. акад. Б. Є. Патона. Вид. 2-ге, пер. і доповн. К.: ДУ Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАНУ, 2016. 72 с.
5. Основи стійкого розвитку: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. Л.Г.Мельника. Суми: «Університетська книга», 2005. 654 с.
6. Програма дій «Порядок денний на XXI століття»: Пер. з англ. К.: Інтелсфера, 2000. 353 с.
7. Kraynyuk, O., Buts Y. Ponomarenko, R., Lotsman, P., Asotskyi, V., & Darmofal, E. Geocological analysis of impacts of the use of plastic waste in road construction on the geological environment. Journal of Geology, Geography and Geocology, 2022, 31(3). P. 493-503. <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/112245>

Інформаційні ресурси:

1. Ресурси та публікації щодо сталого розвитку в Україні
<http://sdg.org.ua/ua/resources-2>
2. Цілі Сталого Розвитку в Україні: Пакет інформаційних матеріалів
<http://sdg.org.ua/ua/resources-2/107-tsili-staloho-rozvytku-v-ukraini-paket-informatsiinykh-materialiv>
3. Цілі сталого розвитку що треба знати органам місцевого самоврядування
https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/SDG_LocalGov_v05.pdf
4. Цілі сталого розвитку 2016-2030
<http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>
5. Цілі сталого розвитку в Україні
<http://sdg.org.ua/ua>
6. <https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=9488>